

וועדה בין משרדית בתחום הנכות - סיכום מפגש, 29.5.2017

מהלך הדין

1. המועצה הלאומית לכלכלה הציגה השוואה בין לאומית של מצב הנכים בישראל למול מדינות ה-OECD במספר תחומים.
2. לאחר מכן נערכה שיחה עם Chris Prinz, מומחה מה-OECD בנושא קצבאות נכות שחקר את הנושא במהלך 15 השנים האחרונות.

מועצה לאומית לכלכלה - הצגה

1. הודגש כי השוואות בינלאומיות הן בעייתיות ולא בהכרח משוות בין אותו מוצר. לכן, הנתונים הוצגו במשנה זהירות ותוך הסתייגויות.
2. עיקרי ההצגה:
 - בתקנון לפי גילאים, שיעור ההוצאה בתחום הנכות מתוך התמ"ג בישראל דומה למדינות ה-OECD.
 - בתקנון לפי גילאים, שיעור מקבלי קצבאות הנכות בישראל גבוה ביחס לממוצע ה-OECD.
 - גובה הקצבה המינימלי לנכה שאינו יכול לעבוד בישראל הוא 26% השכר הממוצע, נתון שדומה למדינות אחרות שמפרסמות נתון זה. יש להבדיל בין גובה הקצבה הממוצע לגובה הקצבה המינימלי לנכה שלא עבד כי ברוב מדינות ה-OECD, קצבת הנכות כוללת גם מרכיב של פנסיה תקציבית.
 - גובה הדיסריגארד בישראל הינו בין הגבוהים במדינות ה-OECD. אולם, השונות בין מדינות היא גדולה מאוד. בצ'כיה, למשל, אין כלל דיסריגארד, ובהולנד ואירלנד הקצבה מקוזזת עם השקל הראשון מהעבודה.
 - הנתונים אודות שיעורי תעסוקה של נכים הם מאוד לא מהימנים – כאשר 44% מבעלי המוגבלויות המגדירים את עצמם ככאלה עובדים, מעט מעל ממוצע ה-OECD. נתון זה הוא בעייתי מכיוון שמדובר בהגדרה עצמית אך אין מדד טוב יותר. בקרב מקבלי קצבת הנכות בישראל, 21% לערך מועסקים אולם גם נתון זה הינו בעייתי מכיוון שהוא מושפע ממדיניות הממשלה בנושא קביעת הזכאות לקצבת נכות.

עיקרי השיחה עם Chris Prinz, מומחה מה OECD לקצבאות נכות

- מדיניות ממשלתית בנושא קצבאות נכות משנה את תמריצי התושבים ומשנה התנהגות
- קצבת נכות גבוה עלולה להביא ליותר דרישות לקבלת הקצבה, מכיוון שהתמריץ לקבלתה עולה
- קצבת נכות גבוהה מתואמת בדרך כלל עם עוני ובידוד חברתי של אנשים עם מוגבלויות
- שיעור תעסוקה גבוה הינו הגורם העיקרי להפחתת עוני בקרב מקבלי קצבת נכות.
- חשש נוסף של קצבאות נכות גבוהות – בשנות שפל כלכלי, מספר הפונים (ובהתאם לכך, גם המקבלים), עולה דרמטית. לכן, קצבאות נכות גבוהות עולות הרבה לא רק ביום ההעלאה, אלא גם במקרה של מיתון.
- מדינות ה OECD הולכות בשנים האחרונות לרפורמות בקצבאות נכים מסוג:
 - המטרה העיקרית של מערכת הקצבאות היא שילוב בשוק התעסוקה, באמצעות תכניות הכשרה והשמה. בדגש על שילוב ושימור בתעסוקה במהלך התפתחות המחלה והגורם לנכות, מועד קריטי לשילוב בתעסוקה.
 - ישנן מדינות שמפרידות בין קצבאות נכות לבין קצבאות מחלה, כאשר יש מעבר בדמות מבחנים נוספים של נכה ממחלה לנכות. קצבאות מחלה הן זמניות יותר.
- מר פרינז הזהיר מפני העלאה משמעותית של קצבאות נכות, מכיוון שההשלכות ההתנהגותיות והתלות של אנשים בהן יכולות להיות בלתי הפיכות ואף מזיקות.